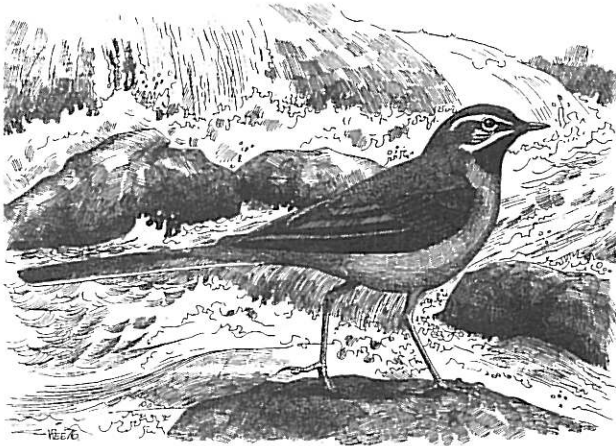

Vintererle *Motacilla cinerea*

Global utbredelse

Artens utbredelse er usammenhengende transpalearktisk. Nominatunderarten hekker i NV-Afrika og Europa nordover til De britiske øyer, Sør-Norge, Sør-Sverige, Polen og SV-Russland, videre østover gjennom Lilleasia, Kaukasus, Iran, Vest-Himalaya, Altai, Thien Shan og nordover gjennom Sibir (vest til Ural). Erstattes av andre underarter i Øst-Sibir, Mandsjuria og Japan, dessuten på Azorene, Madeira og Kanariøyene. 6 underarter er kjent.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Vintererla er i Norge en fast hekkefugl i første rekke i lavereliggende strøk på Østlandet, med spredte hekkefunn langs Sørlandet til Jæren og i Hordaland og Trøndelag. Sporadiske indikasjoner på hekking er også gjort i Troms og Finnmark. Atlas-kartet viser en betydelig videre utbredelse enn det som er kjent fra tidligere (Haftorn 1971).

Vintererla liker seg best der vannet spruter. Reiret plasseres ofte i steile fjellvegger, brukar, murer o.l. ved små fosser og stryk. Bl.a. i Østfold synes arten å hekke i vertikale, åpne eller overdekkede bergvegger, ofte lett synlig når den har tilhold i elvejuv (Larsen 1988). Derimot blir menneskeskapte byggverk som f.eks. bruer, steinmurer, bygninger o.l. gjerne tatt i bruk der dette finnes langs hurtigrennende småelver og bekker. I Østfold ligger alle lokalitetene under marin grense, der også leirjord er utbredt. Fallhøyde og vannmengde i elvene er vesentlig for å oppnå preferert strømhastighet. Fra undersøkelser til Jensen (1980) i Indre Oslofjord under marin grense, foretrakk arten fosser og stryk. En del reir ble funnet ved vassdrag med turbulent strøm (dvs. med total omrøring av vannet), mens kun et lite antall reir ble funnet ved partier med laminær strøm (stilleflytende, langsående strømmer) eller stillestående vann. Avstanden fra reirene til vann varierer mellom 1 til 4 meter.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Vintererla er en forholdsvis ny art i Europa. Den etablerte seg i Sentral-Europa like etter 1850, og har gradvis spredt seg nordover. I Sverige ble arten observert første gang i 1843, mens den i Norge ble observert første gang ved Bergen 3. januar 1874. Det første hekkefunnet ble gjort ved Oslo i 1919, mens det tilsvarende for svenskene var i 1916. I de påfølgende tiårene ble det gjort stadig flere hekkefunn av arten i

Oslo-området, men bestanden fikk en knekk i de harde vintrene 1939-1942. Etter 1950 er vintererla igjen blitt mer tallrik. Den norske bestanden teller 200-1000 par, med fordeling på de viktigste fylkene: Østfold 50-80 par, Oppland 50-70 par, Oslo og Akershus 100-150 par, Buskerud ??, Vestfold ?? og Telemark 10-20 par.

Tellinger ved norske og svenske fuglestasjoner tyder på at bestanden av vintererla har hatt en nedgang de senere årene etter en kraftig økning på begynnelsen av 1980-tallet. Årsaken til dette er ikke kjent, men en lignende tilbakegang er påvist hos fossekall, noe som er satt i sammenheng med økt forurensning og forurensning av vassdragene i Sør-Norge. Både i Sverige og i Norge er det blitt gjort undersøkelser på hvorvidt vintererla blir påvirket av sur nedbør, men til nå er det ikke påvist at det lokale utbredelsesmønsteret har blitt påvirket (Johansson & Eriksson 1987). Resultatene på hekkesuksess er heller ikke entydige i så måte. Vintererla er også en art som blir kraftig påvirket av strenge vintre, og i England og Danmark er det kjent at deler av bestanden kan forsvinne helt etter de kaldeste periodene Dybbro 1976, Sharrock 1976).

Hekkebiologi

I Norge ankommer vintererla hekkeplassene i mars-april. Det er stort sett hunnen som bygger det skålformede reiret av strå, blad og mose. Hunnen legger 4-6 egg sist i april eller først i mai, med en rugetid på 11-15 døgn. Ungene har 11-13 reirdøgn før de blir flygedyktige ca. 17 dager gamle. Ofte legges et nytt kull omtrent to uker etter at ungene fra det første er på vingene. Unntaksvis legges også et kull nummer tre.

Trekkforhold

Man vet svært lite om hvor Norges bestand overvintrer. Vinterkvarteret for vintererla i Europa, strekker seg sør til Nord-Afrika. Vintererla er hos oss hovedsakelig trekkfugl, men enkeltindivider overvintrer. Totalt foreligger det få observasjoner av vintererla i Norge vinterstid. Man må derfor konkludere med at arten til tross for sitt vinterlige navn, må karakteriseres som en uregelmessig overvintringsart. Arten ankommer noe tidligere enn linerla, som ofte ruger ved de samme elveløpene, og forlater landet i september-oktober.

Tomas Aarvak

Vintererle *Motacilla cinerea*

105 ● Konstatert hekking

38 ● Sannsynlig hekking

29 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

